

Remissvar SOU 2022:70 “En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn”

Sammanfattning från Lex Tintin-föreningen

I utredningen framgår det att Sverige sedan länge haft ambitionen att vara ett föregångsland gällande att bekämpa och förebygga våld mot barn. Detta är en viktig ambition att jobba för. Många myndigheter, barnrättsorganisationer och övriga delar av civilsamhället har sedan många års tid arbetat hårt för detta. **Strategiplanen “En uppväxt fri från våld” är viktig och välbehövlig och vi i Lex Tintin-föreningen välkomnar den.**

Det är en gedigen och väl bearbetad utredning och kartläggning, som konstaterat otaliga brister i samhället. Utredarna är också tydliga med vilka delar som behöver stärkas, alla riskfaktorer samt resursbrister i samhället. Många av förslagen i denna strategiplan handlar tyvärr om att utreda/ kartlägga/ undersöka vidare och **få konkreta förslag på tydliga åtgärder eller insatser har getts, vilket är en stor besvikelse då det redan finns väldigt mycket gedigen forskning, kunskap och rapporter inom området.**

Det är också väldigt olyckligt att det slutgiltiga remissvaret ska lämnas in mitt i semestertider och då utredningen är hela 1200 sidor är farhågan att alla remissinstanser, samt även andra föreningar/ organisationer som vill svara på remissen, inte kommer att hinna sätta sig in i materialet och svara.

Inledning och övergripande synpunkter

Vi i Lex Tintin-föreningen uttalar oss med utgångspunkt i ett barnrättsperspektiv. Det innebär en syn på barnet som bärare av mänskliga rättigheter och särskilda rättigheter i egenskap av att vara just ett barn. Till detta synliggörs också barns sårbarhet i beroendeställning till sina föräldrar och andra vuxna som har ett ansvar för barnet.

Att barn har fått komma till tals i utredningen är väldigt värdefullt. För Lex Tintin-föreningen är detta en självklarhet då utredningen i allra högsta grad rör barnen. **Dock är det förvånansvärt** att hela utredningen, även "barnens röst", är "könsneutral" i sin utformning. **Trots att det framkommit tydligt i bilaga 3**, vid redovisning i enkätsvaren, **att majoriteten av barnen som utsatts för föräldrars våld anger pappan som förövare**, samt att de även bevittnat sin mamma utsättas för våld, framkommer detta inte i utredningens diskussion. **Det är viktigt vid identifiering av riskfaktorer, och för att aktivt kunna jobba med förebyggande arbete, att inte blunda för att pappor** i högre utsträckning utsätter sina barn och partners för våld. Detta saknar vi i en strategiplan som handlar om en uppväxt fri från våld.

I kapitel 13, (s 683) skriver utredarna som rubrik att "*strategin måste omfatta alla barn och alla former av våld som barn kan utsättas för*" vilket vi i Lex Tintin-föreningen självfallet håller med om. **Vidare skriver utredarna att "Det kan också handla om vissa arenor som tenderar att förbises om fokus är våld i nära relationer..." vilket underminerar det väldigt stora folkhälsoproblemet i vårt samhälle, just mäns våld mot kvinnor och som i sin tur även drabbar barnen. Att gruppen barn som bevittnar eller upplever en pappas/styvpappas våld inte tas upp som en särskild riskgrupp trots att Sverige har en nationell strategiplan gällande mäns våld mot kvinnor, som också är ett folkhälsoproblem lika stort som våld mot barn, bedömer vi är en brist i utredningen. Vi i Lex Tintin-föreningen**

menar att det finns en tydlig koppling mellan mäns våld mot kvinnor samt barn som lever i våldsutsatthet. Utredningen hade gynnats av att uppmärksamma det sambandet.

I kapitel 4.1.2 redogörs i detalj kring barnkonventionens innehåll och utgångspunkten barnets bästa. I kapitel 5 berättas om barns utsatthet för våld och riskgrupper. I Jämställdhetsmyndighetens rapport "Uppgifter om våld är inget undantag" (Rapport 2022:1) framkommer det att uppgifter om våld eller andra övergrepp förekommer i 67% av tvister kring vårdnad, boende och umgänge. Lex Tintin-föreningen anser att **barnens bästa är godtyckligt i familjemål**. Rapporten från Jämställdhetsmyndigheten visar brist på systematiska metoder inom såväl rättssystemet som vid familjerätten att göra adekvata riskbedömningar utifrån våldsutsatthet. **Återigen; det är en brist i utredningen att barn i tvistemål inte tas upp som en särskild riskgrupp. Att i kapitel 8 (s 375) antyda att programmet SES (Samarbete efter skilsmässa), som ska riktas till föräldrar och barn efter skilsmässa och separation och är i livskris, även på något sätt skulle kunna vara hjälpsamt vid tvister kring vårdnad, boende och umgänge där det förekommer våldsutsatthet ger tyvärr en bild av att utredarna inte alls förstått det våld som ofta förekommer vid vårdnadstvister. Våld handlar om makt och kontroll, inte om samarbetssvårigheter.**

I kapitel 7 presenteras befintliga närliggande strategier som har koppling till nuvarande strategin. Det är bland andra "Mäns våld mot kvinnor" (2017) med en väldigt överlappande målsättning, program för att förebygga brott och gängkriminalitet (2017) samt "Strategi för att stärka barnens rättigheter i Sverige" som antogs 2010. **Det framgår dock inte varför dessa strategier inte uppnått sina mål och hur detta nu aktuella strategiförslag ska göra annorlunda för att kunna uppnå sina satta mål.**

Den nationella startegin för att förebygga mäns våld mot kvinnor berör som utredarna beskriver i kapitel 13 till stor del samma aktörer som denna strategiplan.

De har också flera mål som överlappar varandra. 2021 analyserade Statskontoret myndigheternas arbete med strategin "Mäns våld mot kvinnor" (2017) och utredarna hänvisar en del till den analysen (s 675). **Lex Tintin-föreningen anser att den strategin är så överlappande och likartad att det vore av yttersta vikt att utredarna haft mer ingående dialog och samverkan med berörda myndigheter, framförallt Jämställdhetsmyndigheten, som nu efter så många år borde ha mycket kunskap och erfarenheter gällande våld. I kapitel 14 (s 734), redovisas återigen de starka kopplingarna mellan dessa två strategier varför man anser att det finns "effektivitetsvinster" med att Länsstyrelsen ska ha hand om dessa två strategier på lokal/ regional nivå och då med ett tillägg i förordningen 2021:995. Vi anser att det är problematiskt att Länsstyrelsen ska ha två myndigheter att rapportera till.**

Att psykiskt våld och försummelse ska erkännas som våld mot barn och vara straffbart är en viktig del i det fortsatta arbetet med att alla barn ska få en uppväxt fri från våld. **Dock har utredningen "Straffansvar för psykiskt våld" (DS 2022:18), som gick ut på remiss augusti 2022 och som föreslår att en ny brottstyp - psykisk misshandel - ska införas i brottsbalken, fortfarande inte gått vidare till lagrådsremiss eller proposition.** Detta är ytterst oroväckande och i utredningen saknas problematisering av just detta.

Fokus och ambition att stärka redan existerande strukturer saknas i utredningen. **Vidare uppmanar Lex Tintin-föreningen lagstiftarna att prioritera barnahusmodellen högre.** Barnahus måste hålla viss garanterad kvalitet och säkerställa att likvärdigt stöd ges på alla platser i landet.

Lex Tintin-föreningen har synpunkter på angreppssättet i själva åtgärderna och hade även önskat ökade resurser kopplade till strategin.

I följande stycken lämnas kommentarer till de förslag eller författningsändringar som Lex Tintin-föreningen upplever att de har tillräckligt med kunskap och erfarenheter kring att kunna bemöta.

14.1 Strategins övergripande målsättning är att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld

Tillstyrker med följande kommentarer

Det är viktigt att påpeka att barnkonventionen skrevs 1989 och att våldsbegreppet har utvecklats mycket sedan dess. **Att utgå från barnkonventionen är en viktig utgångspunkt. Det är också viktigt att först och främst tydligt definiera våldsbegreppet för att alla inblandade myndigheter/ aktörer ska veta vad utredarna menar med ordet våld, samt belysa alla former av våld** (sexuellt, psykiskt inklusive latent våld, fysiskt, ekonomiskt, och materiellt våld). **Lex Tintin-föreningen saknar således en tydlig definition av våld.** En definition lyder *“våld är varje handling som genom att den skadar, smärtar, skrämmer eller kränker försöker påverka annan person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill”*, (Per Isdal 2002, “Meningen med våld”, Gothia). Utredarna återkommer till att det är av stor vikt att öka barns och vuxnas kunskaper gällande olika former av våld. Trots det har utredningen glömt att benämna ekonomiskt våld, materiellt våld samt psykiskt våld i form av latent våld i kapitlet där våldsbegreppet diskuteras. **Just latent våld är ett våldsförhållande som många barn drabbas av. För att undvika ytterligare våldshändelser anpassar barnen sin tillvaro utifrån förövaren. Med tanke på att utredningen pekar på samhällets kunskapsbrister gällande olika former av våld, och vikten av att synliggöra alla former av våld, tycker Lex Tintin-föreningen att det är en brist i utredningen att detta inte görs mer ingående i själva utredningen.**

14.3 Strategins fem mål

Tillstyrker delvis med följande kommentarer

Det är positivt med långsiktiga mål för att uppnå det övergripande målet. Att våld ska förebyggas, upptäckas och behandlas torde vara en självklarhet för alla. Likaså att det behövs fortsatt kunskap och metodutveckling. **Däremot saknar Lex Tintin-föreningen konkreta mål för implementering av befintlig kunskap/ åtgärder som redan finns genom tidigare forskning/ utredningar.**

Lex Tintin-föreningen har också **synpunkter på mål nr 4** "Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses". **Lex Tintin-föreningens bestämda åsikt är att den omgärdande rättskedjan ska uppmärksamma barnets särskilda ställning som rättighetsbärare i samtliga rättsliga förfaranden som rör barnet. Vi vill understryka vikten av ett barnrättsperspektiv även i andra rättsliga processer, till exempel såsom processer rörande vårdnad, boende och umgänge. I Jämställdhetsmyndighetens senaste rapport " Sätt barnen i centrum för tvisten om deras liv" (2022), framkommer det att det vid ca 2/3 av familjemålen förekommer uppgifter om våld. Även om barn som genomgår process rörande vårdnad, boende och umgänge omfattas av övriga genomförda utredningar och lagändringar är vi i Lex Tintin-föreningen förvånade att den nu aktuella utredningen helt bortser från dem. Det kan uppfattas som att den våldsutsatthet de barnen lever i förminskas och bortprioriteras. Även barn som är föremål för processer vid förvaltningsrätten/ kammarrätten behöver få sina rättigheter tillgodosedda, då det även i de fallen kan förekomma uppgifter om våld. I kapitel 11.1, som handlar om barn i brottmål, hänvisas det till Barnrättskommittén som slår fast att när det är lämpligt bör domstolar och straffrättsliga förfaranden särskilt avsedda för ungdomar eller specialiserade på familjer inrättas för barn som är offer för våld (s 535.). **Att inrätta specialdomstolar för att hantera familjerättsliga mål, och kanske också specialdomstolar för att hantera brottmål där barn är utsatta för brott, har inte diskuterats i utredningen vilket vi finner är en påtaglig brist.****

Således anser Lex Tintin-föreningen att punkt 4 bör ersättas med, **“Barns rättigheter i samtliga rättsliga processer ska tillgodoses”**.

14.4 Hur målen ska nås

Tillstyrker delvis med följande kommentarer

I utredningens förslag gällande övergripande ansvar och roller saknas regionerna. Då regionerna på ett eller annat sätt kommer behöva vara inblandade i de flesta delmål och samverkan lyfts som en viktig del är det olyckligt att regionerna, alternativt Socialstyrelsen, inte får mer plats och ansvar i denna strategiplan.

Att utesluta regionerna eller att inte ha Socialstyrelsen med som en viktig part i hur målen ska uppnås anser Lex Tintin-föreningen vara problematiskt.

14.5 Folkhälsomyndigheten ges en central roll i strategiarbetet

Tillstyrker med följande kommentarer

Det är försvårande att strategiplanenen “Mäns våld mot kvinnor” (2017) samt aktuell strategiplan, enligt förslaget, kommer att samordnas på olika myndigheter. Det kommer att ta tid och mycket resurser för Folkhälsomyndigheten att kompetenshöja sin verksamhet utifrån denna plan. **En kompetens som till viss del redan bör finnas hos Jämställdhetsmyndigheten. Ett tätt och uttalat samarbete mellan myndigheterna vore därför önskvärt.**

14.6 Ett antal nationella aktörer ska bidra särskilt i det övergripande arbetet för att uppnå strategins mål

Tillstyrker med följande kommentarer

Enligt strategin ska Folkhälsomyndigheten själv komma fram till vilka uppgifter och samarbeten de ska ha med varje aktör för att genomföra uppdraget och utredarna har radat upp 28 aktörer utan inbördes ordning. **Då det i strategin inte finns någon prioriteringslista utifrån målen**, och inte heller någon preliminär plan på hur lång tid varje mål bedöms kunna ta, **anser Lex Tintin-föreningen att det kan bli en tuff utmaning för Folkhälsomyndigheten.**

14.7 Länsstyrelserna ska stödja det lokala och regionala arbetet

Tillstyrker med följande kommentarer

Utredarna har med tydlig förklaringsmodell och argument tydliggjort varför Länsstyrelsen bör ha detta uppdrag. Dock behövs det även här ett enormt kunskapslyft och kompetensutveckling vilket kräver både tid och mycket resurser. **Det framgår inte riktigt om myndigheterna själva ska ha ansvaret** för denna utveckling eller om det kommer ordnas nationella utbildningar för att få ro detta i land.

14.8 Kommunövergripande kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner

Tillstyrker delvis, **vg se kommentarer under författningsändringar.**

14.9 Statsbidrag förstärker förutsättningarna och ger fler möjlighet att bidra i arbetet

Tillstyrker delvis med följande kommentarer

Vi har 20 regioner och 290 kommuner i Sverige. I förslaget ska medel avsättas för kommuner och regioner att utveckla arbetet för att uppnå strategins mål. 10 miljoner per år i tre år leder till drygt 300 tusen kr/ år/ region eller kommun som förstärkning (med reservation att vissa kommuner/ regioner får mer och andra mindre utifrån befolkningsmängd eller behov). **Detta anser Lex Tintin-föreningen kommer vara långt ifrån tillräckligt för att uppnå målet utredarna har**, det vill säga att *“stimulera lokalt och regionalt utvecklingsarbete som syftar till att lägga grunden för ett kvalitetsutvecklande arbete mot strategins mål och för att kunna utveckla ändamålsenlig och långsiktig samverkan med relevanta aktörer på lokal och regional nivå”* (s 760).

Det är betydelsefullt att utredarna även haft ideella organisationer i åtanke, samt andra aktörer som också har som mål att bekämpa våld mot barn, och att även de kan få bidrag i arbetet.

14.10 Återkommande handlingsplaner från regeringen

Tillstyrker mer följande kommentarer

Det anses vara av stor vikt att ha tydliga handlingsplaner som även har tidsbegränsning. Det är förståeligt att Folkhälsomyndigheten behöver tid att planera och organisera sitt arbete, men **det vore önskvärt med en tidsram** när den första treåriga handlingsplanen bör redovisas till regeringen av Folkhälsomyndigheten.

14.11 Regeringen ska återkommande redovisa arbetet till riksdagen

Tillstyrker med följande kommentarer

Även här vore det önskvärt att utredarna hade specificerat när första redovisningen från regeringen skall läggas fram, tre år från att strategin antagits eller tre år efter att Folkhälsomyndigheten kommit med sin första redovisning till regeringen?

14.12 Utvärdering av strategins genomförande

Tillstyrker med följande kommentar

Önskvärt om det framgick när statskontoret var tänkt att göra sin första utvärdering, fem år efter att strategin antagits, eller fem år efter att Folkhälsomyndigheten lagt sin första handlingsplan?

15.1 Våld mot barn ska förebyggas

Tillstyrker med följande kommentarer

Det är angeläget och tydligt att ha insatsområden inom varje delmål för att kunna uppnå det övergripande målet; en uppväxt fri från våld. **Dock ter sig insatsområdena vara väldigt omfattande, vagt formulerade och utan någon inbördes prioriteringsordning.**

“Börja med barnen” SOU: 2021:34 som presenterades den 4 maj 2021 **har fortfarande inte gått vidare till lagrådsremiss**, vilket bedöms vara en förutsättning

för att första målet överhuvudtaget ska kunna nå framgång. Dessutom har utredarna för "Börja med barnen" bedömt att det kommer ta ytterligare 4 år innan ett hälsoprogram överhuvudtaget kan läggas fram. Utredningen "Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag" presenterades 26 augusti 2020 och **har fortfarande inte heller gått vidare till någon lagrådsremiss**. Det är bra att utredarna skriver att det är angeläget att inleda respektive påskynda arbetet med dessa utredningar. **Lex Tintin-föreningen anser dock att utredarna kunde varit ännu tydligare med att understryka att en förutsättning för att våld mot barn ska kunna förebyggas är att dessa två utredningar/ betänkanden snarast hanteras och att lagrådsremisser samt propositioner ska prioriteras.**

Genomgående har Socialstyrelsen fått förslag på utredningar/ kartläggningar vilka i sig bedöms som relevanta. **Dock har Socialstyrelsen sedan tidigare en hel del utredningar gjorda inom detta område**, bland annat "Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021" som publicerades 2022. Där uppger de flertalet brister i samhället samt förslag på 4 utvecklingsområden. **Hur många fler utredningar behövs för att beslut ska tas om faktiska förändringar och insatser? Vad har regeringen tagit för beslut gällande de brister som Socialstyrelsen såg i utredningen 2022?**

Utredarna ger också förslag på bland annat enkätundersökning och initiativ av en kommission för att få hjälp med åtgärder som krävs för att förebygga våld i förskolor och skolor. **Det anser Lex Tintin-föreningen återigen vara brist på konkreta åtgärder samt endast skjuta på problemet till framtiden**. En viktig del i det förebyggande arbetet mot våld i förskolor/ skolor är att ha **tillräckligt mycket skolpersonal på plats samt kompetens hos personalen gällande att förstå, upptäcka och hantera våldsutsatthet**. Vi vet att många skolor är hårt ekonomisk drabbade då grundskolebeloppet varit relativt oförändrat men att **övriga kostnader stigit**. Skolor drar in på matkostnader, **elevhälsan behöver klara sig utan kurator eller så har kuratorn alldeles för många barn att hjälpa**. Barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar får inte tillräckligt med stödinsatser.

Förskolan och skolan dras in i tvistemål gällande umgänge då överlämningar, enligt familjerätten samt rättssystemet, fungerar bättre om det sker på förskola och skola vid förekomst av "samarbetssvårigheter", oftast våldutsatthet. Detta ställer stora krav på personalens förmåga, kunskap och kompetens att möta våldutsatta barn. **Skolor och förskolor behöver otroligt mycket mer resurser om detta viktiga insatsområde över huvud taget ska kunna uppfyllas** och inte endast vara ett mål på papper.

Utredarna har också gjort en bedömning gällande avskiljning och bältning, vilket diskuteras mer djupgående i kapitel 8 (s.406). **I bedömningen framgår att utredarna önskar att åtgärder vidtas för att förbjuda bältning och avskiljning på institutioner.** På institutioner, det vill säga SIS-hem, är endast avskiljning tillåtet. Bältning får endast ske när patienten vårdas enligt LPT (Lagen om psykiatrisk tvångsvård) på en psykiatrisk avdelning. **Detta är således direkt faktafel.** Dessutom, att ta bort möjligheten inom den psykiatriska slutenvården att kunna avskilja eller bälta patienter som är under LPT utan att komma med konkreta alternativa förslag är orimligt. Det är många barn som även i den somatiska sjukvården behöver hållas fast av personal eller sina föräldrar för att vissa medicinska åtgärder ska kunna genomföras. Ett projekt som förändrade en del inom den psykiatriska heldygnsvården var "*Bättre vård - mindre tvång*", regeringens och SKL:s treåriga satsning (2010-2013) för att stimulera utveckling och ett strukturerat förbättringsarbete som skulle höja kvaliteten i den psykiatriska heldygnsvården. Absolut bör ambitionen vara att tvångsåtgärderna ska minskas och endast användas efter noggrann bedömning av behöriga läkare med rätt kompetens, **men att förbjuda tvångsåtgärder inom psykiatriska vården gör verksamheten väldigt svår att bedriva.** Inom barnpsykiatriska slutenvården vårdas oftast äldre barn och vissa behandlingar hos en del svårt psykiskt sjuka barn/ ungdomar är helt omöjliga att bedriva frivilligt och utan fasthållning. Utan möjlighet till avskiljning skulle också en del allvarligt psykiskt sjuka barn/ungdomar tyvärr kunna utsätta andra barn för våld. Dock kan lagstiftningen möjligen förstärkas med att endast behörig vårdpersonal ska kunna delta vid tvångsåtgärder. Det

förekommer, på grund av personalbrist eller hot om våld, att till exempel väktare används vid tvångsåtgärder vilket borde vara förbjudet ur barnrättsperspektiv.

Diskussionen om våldet som sker på SIS- hemmen är en större fråga och har egentligen inte så mycket med befogenheten att kunna avskilja att göra, vilket återigen endast bör utföras av behörig personal med rätt kompetens. **Våldet på SIS-hemmen handlar om att Sverige inte har lagstiftning som kräver att SIS-personal, som skall ta ansvar för och vårda en del av landets mest utsatta och sårbara barn/ ungdomar, självklart ska ha rätt utbildning och kompetens.** Likaså på andra boenden som har ansvar över barn i samhällets vård. Detta tycker vi i Lex Tintin-föreningen är oacceptabelt.

I kapitel 8 tar utredningen upp förebyggande arbete mot våld, bland annat genom att nämna *NSPIRE- modellen*: Sju strategier för att förebygga våld. Modellen ter sig väldigt användbar och genomtänkt. **Lex Tintin-föreningen saknar dock tydliga konkreta handlingsplaner kopplade till varje del**, inte bara visioner.

Vidare läggs det under detta kapitel fram förslag till analyser och åtgärdsprogram för diverse myndigheter **utan någon direkt tidsplan**.

15.2 Barns våldsutsatthet ska upptäckas

Tillstyrker med följande kommentar

Även här ger utredarna förslag på diverse uppdrag om utredningar/kartläggningar samt åtgärdsplaner utan att ge någon specifik tidsram. Informationsmaterial till barn/ungdomar gällande våld är en väldigt god idé. Att ta fram ett informationsmaterial indikerar dock att det är ett statiskt material som passar alla barn. Barn behöver och har rätt till omfattande information och de behöver och har rätt att vara delaktiga i de processer som rör dem själva. Barn tar även till sig information på olika sätt. **Lex Tintin-föreningen anser att ett informationsmaterial inte i sig gör att barn upplever att de får komma till tals.**

Det saknas direktiv om hur denna information ska spridas till alla barn. Oftast är det just implementeringen som brister både när det gäller informationsspridning men även tillämpning av förslag till åtgärder som läggs fram.

15.3 Barn ska få det skydd och stöd samt den behandling de har rätt till

Tillstyrker med följande kommentarer

Utredarna lyfter fram visioner, som *“Ett fortsatt aktivt och långsiktigt arbete bör bedrivas för att förbättra tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri”* vilket självklart är en väldigt viktig bedömning. **Dock saknas genomgående “HURet” i dessa bedömningar.** Till exempel har barn med psykisk ohälsa, som är eller har varit utsatta för våld/bevittnad våld av en förälder och har fortsatt umgänge, svårt att få stöd och behandling från barn- och ungdomspsykiatri (BUP). De flesta BUP-/trauma- mottagningar anser att det inte går att bedriva framgångsrik behandling om barnet har fortsatt kontakt med sin förövare. **Ett rimligt förslag, för att alla barn ska kunna få det skydd, stöd och behandling de har rätt till, vore att barn som har bevittnat eller varit utsatt för våld och har behov av vård och behandling självklart inte ska behöva ha umgänge med sin förövare.**

Bris och Sveriges Stadsmissioner släppte år 2020 en rapport med titeln *“Min tur att berätta” som handlar om barn i våldsutsatthet som tvingas fly till skyddat boende.* I rapporten djupintervjuades 20 barn och rapporten baseras på deras röster, upplevelser samt på forskning och erfarenhet från projektet *“Barns rätt i skyddat boende”*, ett samarbetsprojekt mellan Sveriges Stadsmissioner och Bris. Rapporten sökte svar på frågor såsom *“Hur påverkas barnets liv av våldet och av att tvingas bryta upp från sin vardag?”* och **samtliga barn som intervjuades var tydliga: de ville inte ha umgänge med våldsutövaren/den andre föräldern. Ett annat rimligt förslag vore därför att alla barn som bevittnat/varit utsatt för våld av en förälder ska inte behöva ha umgänge med den föräldern.**

Att våld inte är förenligt med gott föräldraskap är ett tydligt ställningstagande som skulle kunna göra skillnad för många barn. Detta saknar Lex Tintin-föreningen i denna utredning och strategiplan.

Utredarna har också kommit fram till att ge Socialstyrelsen *“uppdrag att undersöka tillgången till och behovet av strukturerade arbetssätt och metoder för socialtjänstens bedömningar av risker och skyddsbehov vid misstanke eller kännedom om våld mot barn”*. Detta känns onödigt då Socialstyrelsen nyligen reviderade *“Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer”* (2023), där även bedömningar gällande våld mot barn tas upp. Däremot är det viktigt att i strategin ta upp hur denna handbok har mottagits av **alla kommuner och regioner** i landet och hur föreskriften och allmänna råden ska implementeras i hälso- och sjukvården samt socialtjänstens dagliga arbete.

Det är i och för sig alltid bra att externa myndigheter som IVO granskar en myndighets arbete, som förslaget om att IVO var tredje år under strategiperioden särskilt ska följa upp kvaliteten i socialtjänstens handläggning rörande barn som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld. **Socialstyrelsen har redan idag uppdrag att göra utredningar när barn har dödats eller utsatts för försök till dödligt våld, senaste rapporten “Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021”, (2022).** Socialstyrelsen kom fram till en hel del brister i **samhället samt förslag till åtgärder. Så länge regeringen inte tar fasta på alla förslag till åtgärder som olika utredningar lägger fram är det svårt att se hur flera granskningar och utredningar ska leda till någon större förändring i samhället.** Lex Tintin-föreningen saknar också extern granskning av alla myndigheters arbete, inte enbart socialtjänsten eller sjukvården. Förutom den granskning som justitieombudsmannen (JO) kan utföra finns det inom rättssystemet eller polisväsendet idag ingen extern granskning då ett beslut lett till allvarliga konsekvenser, som dödsfall. JO:s beslut är inte heller rättsligt bindande vilket betyder att den kritiserade myndigheten formellt sett inte behöver rätta sig efter JO:s kritik och rättssystemet och polisväsendet har inte heller någon skyldighet att anmäla

sig själva. Merparten av JO:s beslut leder endast till kritik och ej till uttryckliga krav på hur myndigheten i fråga ska förändra sitt arbete framöver. Hur ska barn skyddas om inte även dessa myndigheter har som utgångsläge att vilja utvecklas och förbättras, bland annat genom extern granskning och även kunna ställa till svars för beslut som lett till allvarlig skada eller dödsfall?

Förslaget om att tillsätta en utredning för att *“utreda om, och i så fall hur, regleringen bör stärkas i fråga om samverkan mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården avseende barn som behöver stöd- och/ eller behandling med anledning av erfarenheter av våld”* **bedöms som väldigt diffus**. Vilka ska göra utredningen och när, var och hur ska den presenteras?

Gällande förslag till fast vårdkontakt, som redan finns i utredningen om *“Börja med barnen! Sammanhållen god och nära vård för barn och unga”*, (SOU 2021:34), **är det oklart vilka professioner som både denna men även föregående utredning menar med “fast vårdkontakt”** och om det skall vara en person som har vårdande ansvar eller endast samordnande ansvar.

Lex Tintin-föreningen vill också lyfta att regeringen tog beslut om utredningen SICVAM-projektet “Swedish intervention for children who has witnessed violence against their mothers”, som ägde rum mellan 2008-2011. Syftet var att utreda och bedöma olika behandlingsmetoder för barn som bevittnat våld mot sin mamma. Flera förslag till åtgärder samt slutsatser/rekommendationer gjordes, bland annat *“Om inte våldet mot mamma upphör kan inte barnen tillgodogöra sig andra insatser och deras hälsa äventyras. Åtgärder som bidrar till att våldet upphör behöver prioriteras”*. I utredningen ställdes också **kompletterande frågor till mammor och barnen, cirka 150 barn respektive mammor vilket resulterade i avhandlingen “Better safe than sorry”, (2016)**. **Slutsatsen blev att barn faktiskt inte mår bättre av att ha umgänge med en våldsam förälder**, det vill säga “better safe than sorry”. Är det inte bättre att vi utgår från vad mammor och barn vittnar om? **Vi har idag i Sverige redan en hel del förslag på åtgärder samt rekommendationer och slutsatser**

som diverse tidigare utredningar, rapporter, forskningsstudier och projekt kommit fram till. Lex Tintin-föreningens fråga är: när ska vi implementera dessa?

15.4 Barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses

Tillstyrker delvis med följande kommentarer

Utredningen tar upp viktiga insatsområden. **Som tidigare nämnt bör dock barnens rättigheter i alla rättsliga processer tillgodoses.** Förslagen till författningsändringarna utredarna gör för att tillgodose denna rättighet är ett viktigt led i strategin och särskilda kommentarer har lämnats till dessa.

Att ge förslag på utbildningsinsatser till rättsväsendets aktörer samt jurister/advokater är också ett väldigt viktigt och bra förslag. Dock anser vi i Lex Tintin-föreningen att utredarna skulle kunna gå ett steg längre och göra bedömningen att alla som ska företräda, samtala eller handlägga barnärenden inom rättssystemet eller polisväsendet SKA ha särskild kunskap och kompetens och ska ha genomgått en särskilt riktad utbildningsinsats. I dagsläget finns inga uttryckliga krav på specifika kurser som ombudet ska ha genomgått. Lex Tintin-föreningen efterfrågar uttryckliga krav på utbildning samt fortbildning för de advokater och jurister som ska företräda barn i olika rättsliga förfaranden. Kurser inom barnrätt, hur man samtalar med barn i kris, våldets olika uttryck och hur det kan påverka ett barn samt utbildning om våld i nära relation, normaliseringsprocessen samt våldspyramiden är **några konkreta förslag på kurser som borde vara obligatoriska för de som företräder barn i våldsutsatthet.**

Det bedöms väldigt värdefullt med återrapporteringskrav till regeringen från polismyndigheten gällande hur många poliser som är utbildade i barnförhör för att få en samlad bild av kunskapsläget i landet. **Dock vore det ännu bättre om utredarna**

hade en åsikt om hur många utbildade barnförhørsledare de bedömer är rimligt utifrån till exempel barnpopulation i länet för att säkerställa alla barns rättigheter. Eller om det framgick vad en bild av kunskapsläget sedan skulle kunna användas till samt hur det skulle kunna användas.

Att polismyndigheten ska ges i uppdrag att i samarbete med Åklagarmyndigheten kartlägga vilka hinder det finns för att barnförhören inte görs skyndsamt är i sig värdefullt. **Dock finns det redan idag, som utredarna också tar upp, kartläggning som visar brist på barnförhørsledare som en viktig orsak.** Mest troligtvis har polis och åklagarmyndigheten redan gjort vad de kan för att möta upp detta behov utan att lyckas, mest troligt på grund av resursbrist. **Utan satsning med ekonomisk förstärkning till alla myndigheter som behöver fortbilda samt kompetenshöja sin personal, samt mer fokus på barnahusmodellen i strategiplanen, finns det en stor farhåga att en kartläggning inte kommer att spela någon roll i praktiken.**

I Norge och Danmark har alla barn tillgång till barnahus och i Norge är barnahusen nationella samordnade vilket framkommer i kapitel 11.4.2 (s 563). Vidare nämns att i Sverige saknar alla barn norr om Umeå, samt en del enstaka andra kommuner i landet, tillgång till barnahus. Det framkommer i utredningen att det finns många välfungerande barnahus med att det skiljer sig markant åt vad gäller verksamhet, rutiner och organisation. Det framkommer också otydlighet i nationell styrning om vilka kompetenser som ska finnas på barnahus. Utredningen tar upp Betänkandet SOU 2019:32 *“Straffrättsligt skydd för barn som bevitnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord”* (s.221) där de sammanfattningsvis kommit fram till att *“Det bör i lämpligt sammanhang utredas om det finns behov av författningsreformer och andra åtgärder för barnahusens verksamhet, för att alla barn som utsatts för brott av närstående ska ha likvärdig rätt till anpassade åtgärder oavsett var i landet de bor.”* **Således bedömdes det redan 2019 att barnahusverksamheten bör ses över.**

Det framkommer att utredarna har övervägt *om det i lag ska anges att "alla barn har rätt till tillgång till ett barnahus"* (s 879) men har valt att inte lägga ett sådant förslag utan istället i lagtexten beskriva barns behov och rättigheter och olika aktörers ansvar. Dock anser Lex Tintin-föreningen att detta kommer vara otillräckligt. **Enligt Lex Tintin-föreningens bedömning är definitionen av barnhus inte endast en angiven plats utan det bör också vara reglerat i lag vilka aktörer som ska samverka men även alla barns rätt till barnahus.** Det finns tyvärr exempel i landet där olika verksamhetschefer har olika åsikter gällande samverkan och syftet med barnahus. Barnhusen kan därför skilja sig åt beroende på kunskap och kompetens samt ibland även budget, som avgör hur barnahus bedrivs, och inte utifrån barnens rättigheter och behov. **Utan ett tydligt förslag, där chefer inte kan hitta kryphål för att minimera samverkan utifrån framförallt ekonomin men även okunskap, kommer barns rättigheter och behov vid brottmål inte att tillgodoses.** Att tillsätta fler utredningar/kartläggningar för att se hur samverkan mellan olika aktörer på barnhusen skall bedrivas, för att sedan kunna ge tydliga riktlinjer, ter sig återigen som dubbelarbete då det redan finns tydliga exempel på fungerande barnahusverksamheter. Vi bör också kunna lära oss av våra grannländer utan att det ska dröja ytterligare 5 år med fortsatta analyser/kartläggning/utredningar för att Sverige ska komma fram till att alla barn i Sverige ska ha rätt till välfungerande barnahus. Att ge statlig finansiering till lokaler för "samlokalisering" är ett viktigt inslag, dock borde det stå att **det ska ges statlig finansiering för införande av välfungerande barnahus nationellt. Tydliga föreskrifter för barnahus måste tas fram** och de författningsändringar rörande ändringar i bland annat polislagen, socialtjänstlagen, och hälso- och sjukvårdslagen borde referera till barnahus.

Gällande förslaget att tillsätta en utredning för införandet av tidsfristen för domstolen i brottmål när målsägandena är ett barn är vi i Lex Tintin-föreningen positivt inställda till. **Vi tycker dock återigen att utredarna skulle kunna gå ett steg längre** om utredarnas utgångsläge är att Sverige ska ha ambitionen att vara ett föregångsland gällande att förebygga och bekämpa våld mot barn. **Lex Tintin-föreningens förslag är att tillsätta en utredning gällande att införa en särreglering om våld mot barn**

i svensk straffrätt enligt UNICEFS förslag. 2019 gjorde UNICEF en rättslig analys av det straffrättsliga skyddet för barn som utsätts för våld i hemmet, "*Olagligt men inte straffbart*" där det framkommer tydligt att barn är i en särskilt utsatt situation och i de fall det är våld i hemmet är de också i beroendeställning i förhållande till föräldern.

15.5 Kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas

Tillstyrker med följande kommentarer

Att barns röst och åsikter ska beaktas och bidra till att stärka kunskap och metodutveckling inom området våld anser vi vara avgörande för att till fullo implementera ett barnrättsperspektiv i praktiken. Att initiera utvecklingsarbeten och undersökningar för att detta ska kunna genomföras och vara långsiktigt är också bra. **Det låter fint att barnens röst och åsikter ska tas till vara men det finns redan många barn som har uttryckt sina röster och åsikter genom otaliga undersökningar, studier samt även i avhandlingar. Det framkommer inte i utredningen på vilket sätt deras röster, som vi redan känner till, kan användas och tas tillvara idag. Genomgående i utredningen ter det sig som man skjuter på besluten till sen.**

I kapitel 12 lyfter utredningen fram "*betydelsen av tillgängliga och tillförlitliga data och belyser förutsättningarna för datainsamling och statistikutveckling om våld mot barn.*" I samma kapitel redovisas information från hälso- och sjukvården (s. 628) **men utredningen problematiserar bland annat inte att vi 2023 inte har några diagnoskoder inom sjukvården för våld i nära relationer, eller våld mot barn av nära anhörig. Detta leder till att det statistiskt blir svårt att ta reda på hur många barn inom hälso- och sjukvårdssystemet som har eller har haft behov av bedömning/ behandling eller utredning utifrån våldsutsatthet. Att införa diagnoskoder för detta borde vara en självklarhet för att kunna samla tillförlitliga data. Lex Tintin-föreningens förslag är att Socialstyrelsen så fort som möjligt**

ska se över möjligheterna att införa särskilda diagnoskoder gällande olika våldsformer.

Stärkt implementering av befintlig kunskap som diskuteras i slutet av kapitel 15 bedöms vara en väldigt viktig del.

Att utredarna har som förslag att ge Universitetskanslerämbetet i uppdrag att undersöka förutsättningarna för införande av nya examensmål avseende våld mot barn i diverse yrken är välkomnande. **Dock saknas polisen i detta förslag.**

En sökbar databas över beprövade metoder och program i syfte att motverka våld samt tillgodose barns rätt till skydd och stöd, **ett så kallat *clearinghouse*, som är ett av utredarnas förslag är också ett förslag som Lex Tintin-föreningen gärna tillstyrker, likaså fortsatt stöd och resurser till Barnafrid till sitt omfattande arbete gällande barn som utövar våld.**

Nedan följer Lex Tintin-föreningens kommentarer gällande författningsförslagen.

17.1 Förslag till lag med vissa bestämmelser om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn

Tillstyrker delvis med följande kommentarer

Förslaget i sig, som innebär att göra kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn mer tydligt och strukturerat, är genomtänkt. Dock finns det en stor farhåga att utan enormt utökade resurser till kommunerna kommer detta i praktiken bli en till påtvingad administrativ åtgärd och inte ett verktyg i det praktiska arbetet. För att få tid att göra kartläggningar, lägesanalyser och åtgärdsplaner krävs

tid och personal. För att implementera åtgärdsplanen behövs också tid och personal. **Det framgår inte riktigt i förslagen hur detta ska ske i praktiken.**

Utredarna väljer att lägga fram en lag som till viss del detaljstyr kommunernas arbete gällande förebyggande och bekämpande av våld mot barn. Det är ett stort steg. **Det vore lika önskvärt att lägga fram ett lagförslag som ger alla barn i hela Sverige rätt till barnhus med kompetent personal, kräva samma ansvar från polismyndigheten, hälso- och sjukvården samt rättssystemet.**

Denna lag bör kopplas samman med annan lagstiftning som berör samma fråga.

17.2 Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Tillstyrker delvis med följande kommentarer

Det är viktigt att det framgår att de olika aktörerna; åklagare, polis, kommun och region ska samverka. Men vad innebär samverkan? Innebär det att man hörs på telefon, att alla är samlade, att alla får ta del av skriftligt material? **Det bör finnas en mall för samverkansmöte, ett underlag att utgå ifrån. Inom hälso- och sjukvården samt kommunen finns det SIP, samordnad individuell vårdplan. SIP är lagstiftad och det finns en mall att utgå ifrån. SIP svarar på frågan vem gör vad och när. Utan en sådan mall kommer ordet "samverkan" vara godtycklig och individuell.**

Utredningen tar i denna del inte upp barnhus överhuvudtaget, vilket vi anser beklagligt. Lex Tintin-föreningen vill återigen belysa vikten av att ta fram föreskrifter för barnhus och vi anser att det ska hänvisas till barnhus i polislagen.

17.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:609) om målsägandebiträdeTillstyrker med följande kommentarer

Möjligen bör tillägget som ska skrivas till ändring i lagen med särskilda bestämmelse om vård och unga även läggas till här. Det vill säga *”Det sätt som informationen ges ska anpassas till den unges ålder och andra individuella förutsättningar. Den som ger informationen ska så långt som möjligt försäkra sig om att den unge har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen”*.

Det är av ytterst stor vikt att målsägandebiträdet som förslaget lyder har adekvata kunskaper och erfarenheter om våldsutsatthet och barns rättigheter, men även kunskap i att samtala med barn i kris. 8-åriga Tintin som mördades av sin pappa i januari 2023 hade varit på polisförhör rörande barnfridsbrott bara 4 månader innan mordet ägde rum. Den särskilda företrädaren presenterade sig för Tintin som hans “chaufför” för att avdramatisera det hela och varken socialtjänsten, polis eller åklagare sa emot. Tintin fick aldrig någon återkoppling från polisförhöret.

Det måste finnas tydliga handlingsplaner för samtliga aktörer i den rättsliga processen. Samtliga aktörer ska vara införstådda med respektives roll och mandat. Det ska således inte råda några tveksamheter kring vem som ska ge barnet viss specifik information och hur den ska ges.

Lex Tintin-föreningen är av uppfattningen att det krävs uttryckliga krav på särskild genomgången utbildning/kontinuerlig fortbildning för de advokater och jurister som företräder barn i olika rättsliga processer. Krav på särskild lämplighet/särskilt förvärvade kunskaper och erfarenheter är en alltför vag formulering. **Krav på specifika kurser såsom våldets olika uttryck, barnrätt, samtal med barn i kris, våld i nära relation och dylikt bör införas för att säkerställa att de ombud som åtar sig dessa mål de facto besitter särskild kompetens och är särskilt lämpade för uppdraget.**

17.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Tillstyrker med följande kommentarer

Genomgående i utredningen saknar Lex Tintin-föreningen hänvisning och kopplingar till redan genomförda utredningar samt till andra pågående utredningar som till viss del berör samma fråga. Det vore gynnsamt för utredningen att dra nytta av dessa redan lämnade förslag och införliva dessa i strategin alternativt utveckla och stärka dessa.

17.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn

Tillstyrker delvis med följande kommentar

Att den särskilda företrädaren ska tillse att barnet får anpassad information under och efter den rättsliga processen ställer vi oss givetvis bakom. Vidare hade Lex Tintin-föreningen även velat se att den särskilda företrädaren även inför barnförhör ska ge barnet anpassad information så att barnet får information inför, under och efter den rättsliga processen. Detta för att till fullo tillgodose barnets rätt till delaktighet och rätt till information.

De förslag som lämnas avseende kompetenskrav är särskilt angelägna. **Dock önskar Lex Tintin-föreningen en betydligt tydligare formulering och uttryckliga krav.** Särskilt förvärvade kunskaper och erfarenheter inom våldsutsatthet och barnets rättigheter kan uppfattas som alltför vaga formuleringar.

Vi menar att de ombud som önskar åta sig dessa uppdrag ska ha krav på sig att genomgå vissa specifika kurser, detta bör följaktligen vara obligatoriskt

och underlag för detta ska inges till domstolen. Kurserna skulle kunna hållas av Advokatsamfundet som även ska tillse att de ombud som genomgått kurserna får erforderliga intyg efter genomgången kurs. **Lex Tintin-föreningen vill även framhålla vikten av kontinuerlig fortbildning.** I övrigt hänvisas till punkt 17.3. ovan.

17.6 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Tillstyrker delvis med följande kommentarer

Vad god se förslag på punkt 17.2 gällande samverkan. Det vill säga en mall att utgå ifrån och som är lagstadgad.

Lex Tintin-föreningen vill återigen lyfta avsaknaden av hänvisning till barnahus i de författningsförslag som lämnas.

17.7 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Tillstyrker delvis med följande kommentarer

Vad god se förslag 17.2 gällande mall gällande samverkan som skall vara lagstadgad.

Lex Tintin-föreningen vill återigen lyfta avsaknaden av hänvisning till barnahus i de författningsförslag som lämnas.

1.8 Förslag till förordning om ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948)

Tillstyrker delvis med följande kommentarer

Förslag rörande individanpassad information till målsäganden under 18 år är vi i Lex Tintin-föreningen positivt inställda till. **Vi anser dock att regleringen bör förtydligas ytterligare så att det blir tydligt för samtliga aktörer vem som bär ansvaret för vad.** På sidan 948 lyfter utredningen att det *till exempel* kan vara socialtjänsten som tillgodoser barnets behov av särskilt stöd före, under och efter förhör. **Lex Tintin-föreningen menar att det för samtliga aktörer inte får råda några som helst tveksamheter kring vilket/vilka ansvarsområden respektive aktör har. Detta för att säkerställa att barnrättsperspektivet fullt ut efterlevs samt för att ge aktörerna möjlighet att uppfylla sitt ansvar. Lex Tintin-föreningen ställer sig frågande till hur detta förslag förhåller sig till förslag om ändring i lagen om målsägandebiträde och lagen om särskild företrädare för barn.**

1.9 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2015:743) med instruktion för Åklagarmyndigheten

Tillstyrker delvis med följande kommentar

Vad god se punkt 17.2 gällande förslag om samverkansmall som skall vara lagstadgat för att få till helhetsperspektivet och likvärdig samverkan nationellt.

De som medverkat i besluten är styrelseledamöter i Lex Tintin-föreningen. Övriga styrelseledamöter har haft möjlighet att lämna synpunkter.

Sanam Gharaee

Ordförande

Barn och ungdomspsykiatriker

Camilla Orefjärd

Styrelseledamot

Advokat inom barnrätt

Jessica Lahtinen

Styrelseledamot

Barn och ungdomspsykiatriker

Alexandra Nyman

Styrelseledamot

Kommunikatör/pressansvarig